

Date: 9th June-2025

TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA XO'JALIK SHARTNOMALARINING MAZMUN MOHIYATI

Lutfullaev Mirzoxid Saloxitdinovich
IIV Akademiyasi mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: . Ushbu maqolada xo'jalik shartnomasining mazmun mohiyati va xususiy tadbirkorlik uchun qulay shart-sharoitlar yaratish va ularni qo'llab-quvvatlash bo'yicha respublikamizdagi qabul qilingan qonunlarning mazmun mohiyati hamda ushbu sohada davlat siyosatining sifat jihatidan yangi darajaga o'tayotganligi yuzasidan ilmiy-nazariy va amaliy tahlillar olib borildi.

Kalit so'zlar: bitimlar, yuridik shaxslar, xususiy tadbirkorlik, maxsus normalar, jismoniy shaxslar, tadbirkorlik subyektlari, innovatsion g'oyalar va texnologiyalar

ZNACHENIYE DELOVYKH KONTRAKTOV V PREDPRINIMATELSKOY DEYATELNOSTI SUIJNOST SODERJANIYA

Lutfullayev Mirzoxid Saloxitdinovich ,
Akademiya MVD nezavisimyy so iskatel

Abstrakt: v dannoy statye predstavlen nauchno-teoreticheskiy i prakticheskiy analiz sodержaniya xozyaystvennogo dogovora i sodержaniya prinyatых v nashey respublike zakonov po sozdaniyu i podderjke blagopriyatных usloviy dlya chastnogo predprinimatelstva, a takje perexod gosudarstvennoy politiki v etoy sfere na kachestvenno novyy uroven.

Klyuchevyye slova: sdelki, yuridicheskiye lisa, chastnoye predprinimatelstvo, spetsialnyye normy, fizicheskiye lisa, xozyaystvuyushiy subyekty, innovatsionnyye idei i texnologii.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining birinchi qismida bitimlar, shartnoma to'g'risidagi umumiy qoidalar, ya'ni shartnoma tushunchasi, shartlari, uni tuzish, o'zgartirish va bekor qilish tartibi berilgan bo'lib, bu normalar kodeksning ikkinchi qismida nazarda tutilgan barcha shartnomalarga taalluqlidir. Shuning uchun ham shartnomalar namunalarini tayyorlashda, uning amaliyotda va o'quv jarayonida qo'llanilishiga alohida e'tibor berilgan.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 354-moddasiga muvofiq fuqarolar va yuridik shaxslar shartnoma tuzishda erkindirlar. Shartnoma tuzish burchi Fuqarolik kodeksida, boshqa qonunda yoki olingan majburiyatda nazarda tutilgan hollardan tashqari taraflarni shartnoma tuzishga majbur qilishga yo'l qo'yilmaydi, ya'ni, umumiy qoida tariqasida shartnomaning shartlari taraflarning ixtiyoriga ko'ra belgilanadi, bu esa fuqarolik qonun-chi ligining asosiy taomillaridan kelib chiqadi. Shartnomaning rioya etilishi majburiy bo'lgan shartlari faqat qonun hujjatlarida ko'zda tutilgan bo'lishi

Date: 9th June-2025

mumkin, ya'ni bunday shartlar qonunlar, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining normativ huquqiy hujjatlari, Hukumat qarorlari va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlar bilan nazarda tutilishi mumkin.

«Shartnoma» atamasi deganda, birinchidan, uning taraflari o'rtasidagi huquqiy munosabatlarning paydo bo'lishi, o'zgarishi va bekor qilinishiga qaratilgan yuridik faktni tushunishimiz mumkin; ikkinchidan, ma'lum bir bitim tuzish uchun tomonlarning xohish-irodasini ifodalovchi hujjatning o'zi; uchinchidan, muayyan shartnoma tuzish natijasida yuzaga keladigan majburiyat. Shartnoma har doim kelishuvdir. Fuqarolik Kodeksida shartnoma deganda ikki yoki undan ortiq shaxslarning fuqarolik huquqlari va majburiyatlarini belgilash, o'zgartirish yoki bekor qilish to'g'risidagi kelishuvi tushuniladi.

Shu o'rinda, xo'jalik shartnomasi deb, taraflardan biri shartlashilgan muddatda tadbirkorlik faoliyati sohasida tovarlarni berish, ishlarni bajarish yoki xizmatlar ko'rsatish majburiyatini oladigan, ikkinchi taraf esa tovarlarni, ishlarni, xizmatlarni qabul qilib olish va ularning haqini to'lash majburiyatini oladigan kelishuvga aytiladi. Xo'jalik shartnomasining mohiyatini ochib berish uchun shartnoma huquqi nazariyasidagi shartnomaning umumiy tushunchasiga qisqacha to'xtalib o'tish zarur, chunki fuqarolik-huquqiy shartnomaning ham, xo'jalik shartnomasining ham huquqiy asoslari Fuqarolik kodeksida belgilangan.

Bundan tashqari, ichki xo'jalik shartnomasi ham borki, u qoida tariqasida, xo'jalik yurituvchi subyekt va uning tarkibiy bo'linmalari o'rtasida yoki xo'jalik yurituvchi subyekt va uning xodimi (bir guruh xodimlari) o'rtasida tuziladi.

Xo'jalik shartnomalari bilan bog'liq maxsus normalar O'zbekiston Respublikasining "Xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to'g'risida"gi qonunida o'z aksini topgan.

Yuridik shaxslar, shuningdek yuridik shaxs tashkil etmagan holda tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirayotgan jismoniy shaxslar xo'jalik shartnomalarining subyektlari (taraflari) bo'ladi.

Tadbirkorlik sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar doimiy iqtisodiy munosabatlarda bo'ladilar. Ularni tartibga solish uchun subyektlar o'rtasidagi barcha aloqalar shartnoma bilan rasmiylashtiriladi. Shartnoma iqtisodiy munosabatlarni tashkil etish va tartibga solishning huquqiy shaklidir. U tadbirkorlik huquqiy munosabatlari ishtirokchilarining o'zaro huquqlari, majburiyatlari va majburiyatlarini eng to'liq aniqlash imkonini beradi. Umuman olganda, shartnoma taraflarning umumiy irodasini ifodalash vositasi bo'lib, shartnoma shartlarida belgilangan shartlarning kafolati bo'lib xizmat qiladi. Ya'ni bu munosabatlarda ishtirok etuvchi tomonlarning o'zaro manfaatdorlik tamoyiliga asoslangan xo'jalik faoliyatini amalga oshirish jarayonida rivojlanadigan munosabatlarni ifodalovchi eng qulay huquqiy vosita bo'lib, bunda shartnoma ushbu munosabatlarga majburiyatlar shaklini beradi va ularni amalga oshirish tartibi va usullarini belgilaydi. Shunday qilib shartnoma ushbu munosabatlar ishtirokchilarining majburiyatlari bajarilmagan yoki lozim darajada bajarilmagan taqdirda subektiv huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish usullarini nazarda tutadi.

Date: 9th June-2025

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi.
2. O'zbekiston Respublikasining xo'jalik faoliyatini tartibga solish bo'yicha qonunlar.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni «Tadbirkorlik faoliyatining jadal rivojlanishini ta'minlashga, xususiy mulkni har tomonlama himoya qilishga va ishbilarmonlik muhitini sifat jihatidan yaxshilashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»
5. Ibratov B. Tadbirkorlik huquqi. –Toshkent.: Moliya, 2001.
6. Z.O. Kuvandikov. Tadbirkorlik(biznes) huquqi. O'quv qo'llanma. SamDU 2023.

